

Wyrok z dnia 4 czerwca 1996 r.
II URN 12/96

W sytuacji, gdy po zmarłym górniku wdowie przyznano rentę rodzinną na podstawie ustawy z dnia 1 lutego 1983 r o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz. U. Nr 5, poz. 32 ze zm.), zaś rozwiedzionej małżonce rentę rodzinną na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), każda z tych osób ma prawo do pobierania świadczenia w 1/2 wysokości renty, obliczonej zgodnie z zasadami określonymi w przepisach, które stanowiły podstawę przyznania dla niej świadczenia.

Przewodniczący SSN: Teresa Romer, Sędziowie SN: Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Jerzy Kwaśniewski,

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 4 czerwca 1996 r. sprawy z wniosku Alicji G. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w S. o wysokość renty rodzinnej, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Pracy i Polityki Socjalnej [...] od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 20 grudnia 1994 r., [...]

o d d a l i ł rewizję nadzwyczajną.

U z a s a d n i e n i e

Decyzją z dnia 10 grudnia 1993 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w S. określił wysokość renty rodzinnej górniczej dla wnioskodawczynie Alicji G., po zmarłym w dniu 9 lipca 1977 r. mężu Stanisławie G., na kwotę 3.053.596 zł stanowiącą 50% całej renty, po ustaleniu, że jest ona dzielona na dwie uprawnione osoby.

Decyzją z tej samej daty organ rentowy przyznał drugiej z uprawnionych osób, Stanisławie G. - rozwiedzionej małżonce, która w chwili śmierci byłego męża miała ustalone prawo do alimentów z jego strony, rentę rodzinną należną w oparciu o przepisy ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, zaś kolejną decyzją z dnia 1 lutego 1994 r., przyznał jej połowę tak obliczonego świadczenia ustalonego na podstawie ustawy o z.e.p. w wysokości przewidzianej dla dwóch osób.

Pierwszą z opisanych decyzji zaskarżyła odwołaniem Alicja G. i zarzucając zaniżenie świadczenia wniosła o jej zmianę i przyznanie świadczenia w wyższej wysokości. W uzasadnieniu podała, że początkowo renta górnicza przysługiwała tylko jej, zaś małżonka rozwiedziona otrzymywała rentę rodzinną według ogólnych zasad, zaś ostatnio - do listopada 1993 r. - otrzymywały rentę górniczą dzieloną po połowie, której wysokość po potrąceniu zaliczki na podatek dochodowy, wynosiła 2.020.600 zł. Zaskarżona decyzja utrzymała wobec niej zasadę wypłacania 50% należnej renty rodzinnej, zaś oba te świadczenia po zsumowaniu nie dały całej renty górniczej, wyliczonej na 6.107.192 zł. Zdaniem odwołującej różnica, która w ten sposób powstała, winna być wypłacona na jej rzecz.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, przyznając,

że Stanisławie G. początkowo wypłacano świadczenie błędnie w oparciu o przepisy ustawy z dnia 1 lutego 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz. U. Nr 5, poz. 33 ze zm.), gdy tymczasem tego rodzaju świadczenie przysługiwało jedynie Alicji G. jako wdowie. Stanisławie G. przysługiwać powinno świadczenie rentowe w oparciu o przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), stąd też Stanisława G. powinna otrzymywać 50% renty rodzinnej ustalonej jak dla dwóch osób na podstawie ustawy o z.e.p., zaś Alicja G. 50% renty rodzinnej górniczej ustalonej także dla dwóch osób.

Stanowisko organu rentowego zostało zaakceptowane przez Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach, który wyrokiem z dnia 11 maja 1994 r. oddalił odwołanie wnioskodawczynie.

Wobec jej rewizji Sąd Apelacyjny w Katowicach zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i ustalił, "że renta rodzinna Alicji G. powinna stanowić różnicę pomiędzy rentą rodzinną górniczą obliczoną dla jednej osoby, a połową renty rodzinnej przyznanej na podstawie ustawy z 14 grudnia 1982 r.... Stanisławie G. obliczonej dla dwóch osób". Sąd Apelacyjny podkreślił, że prawo do renty rodzinnej górniczej przysługuje wyłącznie Alicji G. jako wdowie. Ponieważ do tego świadczenia uprawniona jest tylko jedna osoba, a więc nie będzie miał zastosowania przepis art. 45 ust. 3 ustawy o z.e.p. mówiący o podziale renty rodzinnej na równe części.

Powyższy wyrok zaskarżył rewizją nadzwyczajną Minister Pracy i Polityki Socjalnej i zarzucając rażące naruszenie art. 45 ust. 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o z.e.p., art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 1 lutego 1983 r. o z.e.g., oraz interesu Rzeczypospolitej Polskiej, wniósł o jego uchylenie i oddalenie rewizji Alicji G. od wyroku Sądu Wojewódzkiego w Katowicach.

Według rewidującego wyrok narusza generalną zasadę określoną w art. 45 ustawy o z.e.p., że renta rodzinna ulega podziałowi między uprawnionych w częściach równych. Zasada ta ma także zastosowanie do podziału renty rodzinnej górniczej.

Skoro przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o z.e.p., jak i przepisy ustawy z dnia 1 lutego 1983 r. o z.e.g. nie rozstrzygają jak ustalić wysokość renty rodzinnej dla więcej niż jednej osoby w sytuacji będącej przedmiotem oceny w tej sprawie, należy przyjąć, że renta rodzinna powinna być ustalona zarówno na podstawie jednej, jak i drugiej ustawy w wysokości przysługującej dwóm osobom i tak ustalona renta powinna być wypłacona w połowie wysokości odpowiednio jednej i drugiej osobie (każdej według odrębnego systemu).

Ta okoliczność uzasadnia rewizję nadzwyczajną, mimo upływu terminu określonego w art. 421 § 2 KPC.

Rozpoznając rewizję nadzwyczajną Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie jest wątpliwe, iż wnioskodawczynie Alicja G. jako wdowa po zmarłym górniku ma prawo do górniczej renty rodzinnej stosownie do art. 15 pkt 1 ustawy z dnia 1 lutego 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz. U. Nr 5, poz. 32 ze zm.) i świadczenie takie faktycznie otrzymuje, zaś Stanisława G. jako małżonka rozwiedziona mająca w chwili śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem sądu, ma prawo do renty rodzinnej według art. 41 ust. 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1982

r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.).

Tak jedna, jak i druga ustawa przewidują, że wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna (art. 16 ust. 1 ustawy o z.e.g., art. 45 ust. 1 ustawy o z.e.p.), nie regulują jednak sytuacji, gdy osoby uprawnione do świadczeń wywodzą swoje prawo z dwóch różnych ustaw.

W stanie faktycznym sprawy, Sąd Najwyższy podziela pogląd wyrażony w rewizji nadzwyczajnej, że renta rodzinna winna być ustalona dla każdej z uprawnionych osób na podstawie właściwych przepisów, to jest w rozpoznawanej sprawie na podstawie ustawy o z.e.g. dla Alicji G., zaś na podstawie ustawy o z.e.p. dla Stanisławy G., przy przyjęciu, iż do świadczenia uprawnione są dwie osoby (mimo, że każda w innym systemie), zaś tak obliczone świadczenie winno być odpowiednio wypłacane w połowie górniczej renty rodzinnej dla jednej z osób wymienionych i w połowie renty rodzinnej pracowniczej dla drugiej. Wbrew pogładowi Sądu Apelacyjnego, ustawa z dnia 1 lutego 1983 r. o z.e.g. przez odesłanie zawarte w art. 24 ust. 1 nakazuje stosować w sprawach przez tę ustawę nie uregulowanych odpowiednio między innymi art. 45 ustawy o z.e.p. Ten przepis w ust. 3 stanowi, iż renta rodzinna podlega podziałowi na równe części, stąd też - choćby z tych przyczyn - nie można podzielić stanowiska zawartego w zaskarżonym wyroku.

Podobnie należy ocenić pogląd Sądu Apelacyjnego, iż skoro Alicja G. jest jako jedyna upoważniona do renty rodzinnej górniczej, to nie ma podstaw do stosowania przepisu art. 45 ust. 3 ustawy o z.e.p. w związku z art. 24 ust. 1 ustawy o z.e.g.

Świadczenie będące przedmiotem sporu ma charakter pochodny, gdyż osoby uprawnione wywodzą swoje prawa z praw zmarłego pracownika i ta ogólna uwaga daje wystarczającą podstawę do stwierdzenia, że renta rodzinna jest jedna dla wszystkich uprawnionych, a podlega podziałowi w częściach równych wobec treści powołanego wyżej art. 45 ust. 3 ustawy o z.e.p., także w przypadku, gdy jedna z uprawnionych do świadczenia osób ma do niego prawo na podstawie ogólnych przepisów emerytalnych, a druga na podstawie szczególnego systemu emerytalnego (górniczego).

Sąd Najwyższy podzielił wprawdzie stanowisko zawarte w rewizji nadzwyczajnej, iż wyrok Sądu Apelacyjnego zapadł z rażącym naruszeniem powołanych przepisów prawa, ale pomimo tego, nie uwzględnił jej wniosków. Rewizja została bowiem wniesiona po upływie sześciu miesięcy od uprawomocnienia się zaskarżonego wyroku, to jest od 20 grudnia 1994 r.

W myśl art. 421 § 2 KPC, w takiej sytuacji rewizja nadzwyczajna podlega oddaleniu, chyba że orzeczenie narusza interes Rzeczypospolitej Polskiej. Wnoszący rewizję nadzwyczajną zarzucając, że zaskarżony wyrok narusza również interes Rzeczypospolitej Polskiej, w żaden sposób nie wskazał na czym to naruszenie polega, ogólnikowo tylko stwierdzając, iż do niego doszło.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie wyjaśniano, że nie zawsze wydanie orzeczenia sądowego z rażącym naruszeniem prawa może być utożsamiane z naruszeniem interesu Rzeczypospolitej Polskiej, oraz że naruszenie interesu fiskalnego nie musi oznaczać naruszenia interesu Państwa.

W wyroku z dnia 14 lutego 1991 r. w sprawie sygn. akt I PRN 1/91 (nie publikowanym), cytowanym za wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 1996 r., II URN 51/95, wskazano, że naruszenie interesu Rzeczypospolitej następuje:"(...) przez naruszenie jednej z podstawowych zasad ustrojowo-proceduralnych, na których opiera

się porządek prawny w Rzeczypospolitej Polskiej, a mianowicie tzw. zasady zaufania (...). Podobny pogląd wyrażony został w wyrokach z dnia 11 stycznia 1991 r., II ARN 41/90 (OSA 1992 Nr 11 s. 55) oraz z dnia 25 czerwca 1993 r., I PRN 51/93 i I PRN 66/93 (nie publikowane). Skład orzekający w pełni podziela to stanowisko i uznaje, że w rozpoznawanej sprawie nie doszło do naruszenia interesu Rzeczypospolitej Polskiej, gdy się zwłaszcza weźmie pod uwagę zasadę stabilności orzeczeń sądowych, jak i niewielkie konsekwencje wykonania zaskarżonego wyroku.

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w sentencji po myśli art. 421 § 2 KPC.

N o t k a

Powołany w uzasadnieniu wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 1996 r., II URN 51/95 jest opublikowany w OSNAPiUS 1996 nr 18 poz. 278.

=====